

Список використаної літератури:

1. Ю.Д. Рубан, С.Ю. Рубан Технологія виробництва молока та яловичини: Навчальне видання. – Х.: Еспада, 2011. – 793 с.
2. Левина Г.Н. Эффективность использования коров в зависимости от величины удоя на первой лактации / Левина Г.Н., Цыганков В.И. // Матер. между. науч.-практ. конф. (21-23 октября). – Вып. 64. – Дубровицы: ВИЖ, 2008 – С. 96 – 98.
3. Гавриленко М., Полупан Ю. Розвиток молочного скотарства у Нідерландах // Тваринництво України. – 2008. – №. 2. – С. 13 – 14.
4. Кальчук Л.А. Покращення відтворення і продуктивних здатностей чорно-рябої худоби в умовах Полісся України: Автореф. дис... канд. с.-г. наук 06.02.01 / Львів. нац. акад. вет. медицини ім. С.З. Гжицького. – Л., 2004. – 20 с.

Данец Л.Н. ВЛИЯНИЕ ЖИВОЙ МАССЫ ТЕЛОК НА ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ИХ ЖИЗНИ

Приведены результаты изучения влияния живой массы телок на продолжительность их жизни. Установлено, что степень влияния группы по живой массе телок на продолжительность их жизни зависит от возраста определения живой массы, в 6-месячном возрасте она самая высокая ($\eta^2 = 4,9\%$), затем снижается и в 18 месяцев составляет 1%. Наименьшая степень влияния анализируемого фактора при рождении ($\eta^2 = 0,6\%$).

Легковесные телки уступают не только по весу, но и по продолжительности жизни, так как в стаде оставались меньше всех (от 675 дней до 1366 дней).

Ключевые слова: живая масса, продолжительность жизни, телка, корова, степень влияния, изменчивость, влияние группы.

Danets L.N. INFLUENCE OF COW LIVE WEIGHT ON DURATION OF THEIR LIVES

The results of studying the effect of live weight of heifers for the duration of their life had been reported. It was established that group influence degree of heifer live weight on their life expectancy depends on the age of live weight determination: in 6th months age these degree was the highest ($\eta^2 = 4,9\%$), and later on declines to 1% at 18th months age. The lowest degree of influence of the analyzed factors had been observed at birth ($\eta^2 = 0,6\%$).

Lightweight heifers inferior not only weight but also the duration of life time, because these heifers remained in herd less time (from 675 days till 1366 days).

Key words: body weight, life expectancy, heifer, cow, degree of influence, impact, variability, the effect of the group.

Дата надходження до редакції: 12.02.2015 р.

Рецензент: д.с.-г.н., професор Л. М. Хмельничий

УДК 636.127.1.083.38

ВПЛИВ ІНТЕНСИВНОСТІ ТРЕНІНГУ НА ПОВЕДІНКОВІ РЕАКЦІЇ РИСИСТОГО МОЛОДНЯКУ ДВОХ РОКІВ

О. О. Корнієнко, к.с.-г.н., Інститут тваринництва НААН

У статті викладено експериментальний матеріал із дослідження впливу підходів у тренінгу та його інтенсивності на результативність виступів рисистого молодняку двох років орловської та російської рисистих порід та зміни у поведінкових реакціях, які характеризують тип ВНД. Проведений порівняльний аналіз показників результативності виступів рисистого молодняку різних типів ВНД згідно класичної методики його визначення із отриманими у ході експериментальних досліджень даних та виявлені тенденції дозволяють говорити про те, що хронометраж поведінки під час взяття промірів може слугувати як допоміжний засіб для визначення особливостей поведінки, характеру, які є проявом ВНД. У ході проведених досліджень встановлено, що зменшення об'єму тротових робіт, дуже жвавий пейс їх проведення, висока частота виступів у призах на місяць та висока напруженість жвавих робіт обумовлювали набуття та закріплення збудження нервової системи у молодняку двох років.

Аналіз результативності виступів молодняку різних типів ВНД дозволив визначити найбільш оптимальні секунди в які бажано проводити жваві роботи та при яких молодняк проявляє кращу жвавість.

Ключові слова: жваві роботи, орловська рисиста, рисаки російська рисиста, поведінкові реакції, тип ВНД, тренінг.

Постановка проблеми. Основними селекційними ознаками для рисистих коней є жвавість та скоростиглість, а за умов нестабільної економічної ситуації та відсутності грошового «елементу» їх випробування (тоталізатора) ці дві ознаки набувають важливого економічного значення.

Вісник Сумського національного аграрного університету

Серія «Тваринництво», випуск 2 (27), 2015

адже дозволяють максимально у короткі терміни виявити потенціал коней для їх оцінки та зменшити витрати на їх утримання на іподромах. З іншого боку виявлення потенціалу коней (встановлення рекорду, проявлення кращої жвавості) є і питанням престижу. Кожен із наїзників намагається мати у своєму доробку якомога більше видатних коней, використовуючи при цьому різні, іноді експериментальні, «авторські» прийоми тренінгу при їх підготовці.

Тому вивчення елементів тренінгу, які застосовуються при роботі із рисистим молодняком на іподромах України та його вплив на результативність має важливе наукове та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Попередні дослідження показали, що в Україні підходи до тренування коней дуже різняться, а основні відмінності пов'язані, в першу чергу, із об'ємом (м) тротових робіт, співвідношенням тихих та жвавих робіт помісячно, порівняно із традиційно прийнятими, рекомендованими підходами [2,3,4], що негативно впливає на прогрес жвавості помісячно, формування стійкого рисистого алюру. Також не виявлено відмінностей у тренінгу коней ані за статтю, ані за будь-якими іншими індивідуальними особливостями, тим більше за поведінковими реакціями, які обумовлюють тип ВНД [1].

При цьому аналіз літературних даних свідчить про важливість врахування типу ВНД під час тренінгу. Рядом авторів зазначається про необхідність збільшення об'єму тротових робіт для коней, які мають схильність до підвищеної збудливості, і навпаки про урізноманітнення тренувальних елементів для коней, в яких переважає гальмівний процес [5,6]. Важливим є і врахування типу ВНД при проведенні жвавих та махових робіт. Так, за даними А.Н. Крестовнікова., М.М. Яковлева, А.В. Коробкова та інших їх напруженість має бути різною і становити від 60 – 64 % до 79 – 95 % для коней різних типів ВНД [6].

Постановка завдання. Оскільки під час тренінгу наїзники доволі рідко звертається увага на тип ВНД, а коні тренуються за загальними схемами як вже говорилося вище, метою проведених досліджень було вивчити вплив інтенсивності тренінгу на зміну поведінкових реакцій, які обумовлюють тип ВНД рисистого молодняку двох років, на результативність виступів, динаміку покращення рекордів.

Вихідний матеріал, методика та умови дослідження. За основу для визначення типу ВНД була взята поведінкова реакція коней на незнайомий збудник (незнайома особа, мірна палка та стрічка) під час взяття основних промірів. Під час взяття промірів фіксувалася поведінка коней, яка виражалася у темпі та характері виходу під

час виведення та заведення до денника, реакція на мірну палку, стрічку під час взяття промірів.

На основі проявлених реакцій, згідно таблиці особливостей поведінки рисаків різних типів ВНД, розробленої ВНДІк[6], коні були розподілені на наступні типи ВНД:

– виходить і заходить із деннику спокійно, під час взяття промірів стоїть спокійно – I тип (сильний врівноважений);

– виходить і заходить із деннику спокійно, під час взяття промірів турбується, але швидко звикає – ІВ тип (сильний врівноважений із підвищеною збудливістю);

– виходить і заходить із деннику поспішаючи, під час взяття промірів турбується, пряде вухами, швидко звикає, збуджується від звуку мірної палки, розтягування стрічки, окриків тощо – ІІІ А тип (сильний невірноважений із переважанням процесу збудження);

– виходить і заходить із деннику поспішно, вибігаючи, під час взяття промірів стоїть погано, присідає, намагається втекти – ІV тип (слабкий).

Проміри бралися двічі із перервою у часі. Інтенсивність махових та жвавих робіт визначалося як відсоток від рівня максимальних фізіологічних можливостей, за яку приймалася краща жравість [6].

Всього було поміряно 37 голів дворічного віку, з яких до обробки взято 17 з них п'яти тренувальних відділень Київського іподрому по яких були відомі принципи та підходи у тренувальних роботах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведені дослідження виявили зміни у поведінкових реакціях коней обох порід дослідних відділень, впродовж взяття промірів. Так, під час взяття промірів у лютому та згідно поведінкових реакцій коні орловської рисистої породи були віднесені: 54,5 % до сильного врівноваженого типу із підвищеним збудженням (ІВ), 36,4 % – до сильного врівноваженого рухливого типом (І) та 0,1 % – до сильного невірноваженого за рахунок сильного збудження (ІІІА) (табл.1).

Серед молодняку російської рисистої породи переважали коні ІВ типу – сильного врівноваженого типу із підвищеною збудливістю (83,3 %) (табл.1).

При цьому, під час повторного взяття промірів (у липні), співвідношення коней різних типів ВНД змінилося – на 27,2 % збільшилося коней сильного врівноваженого типу (І) в орловській рисистій породі, та з'явилися коні сильного невірноваженого типу (ІІІА) та слабкого (ІV) типів серед молодняку російської рисистої породи. При цьому, як видно із таблиці 1 найбільше змін у поведінці коней простежується у тренувальних відділеннях І та ІІІ.

Розподіл рисистого молодняка за типами ВНД

Трен.відділення №	Порода	Дата першого взяття	Тип ВНД	n	Дата другого взяття	Тип ВНД	n	%		
								співпадіння	відхилення	
1	орл	лютий	IB	3	липень	IB	2	75	25	
							1			
2	орл		I	1		100	I	1	-	
			IB	1			IB	1		
3	рос		IB	5		33,3	IB	2	66,7	
			III A	1			III A	3		
			I	3			IV	1		
4	орл		IB	2		50	I	4	50	
			III A	1			IB	2		

Так, у тренувальному відділенні I одна голова, яка на початку взяття промірів характеризувалася підвищеною збудливістю (IB), згідно поведінкових реакцій під час повторного взяття була віднесена до типу III A, тобто за півроку її схильність до перезбудження тільки закріпилася. Так само і у коней тренувального відділення III відбулися зміни у поведінкових реакціях. Три голови, які характеризувалися підвищеною збудливістю (IB) під час взяття промірів вдруге, згідно поведінкових реакцій, були віднесені до IV – слабкого та III A типів сильного неврівноваженого за рахунок високої збудливості. В той час як у тренувальному відділенні II поведінкові реакції коней після обох вимірювань не змінилися про що свідчить 100 % співпадіння, а у тренувальному відділенні IV дві голови із проявами підвищеного збудження (IB та III A) після другого взяття промірів за своєю поведінкою вже не характеризувалися збудливістю і були віднесені до типу I – сильного врівноваженого. При цьому у тренувальних відділеннях, що вивчаються, підходи до тренінгу різнилися і особливо за об'ємом тротових робіт та їх інтенсивністю.

Так, у тренувальному відділенні I об'єми тротових робіт є недостатніми і становлять 4800 м при цьому шаг застосовується лише при в'їзді та виїзді на доріжку; у тренувальному відділенні III тротові роботи за об'ємом були достатні і становлять 11200 м, але для дворічок проводяться досить жваво, майже розмашкою. Для порівняння, звичайний трот має швидкість 4,3 м/с, а розмашка – 6,9 м/с. При цьому, відомо, що заспокоїливо на нервову систему коней діють великі об'єми тротових робіт у спокійному темпі, шагові роботи, а збудливо – дуже жваві роботи, грубе

управління, строга сборка та ін. [6]. У відділеннях II та IV тротові роботи проводяться у спокійному темпі та за об'ємом становлять 8000 – 11200 м, а шагові 1200 м – 1600 м відповідно.

Також, у відділеннях, що вивчаються, дуже різнилися підходи у проведенні жвавих робіт, особливо за їх напруженістю. Встановлено, що напруженість жвавих робіт по всіх відділеннях становить від 83,7 % до 118,9 % від рівня фізіологічних можливостей коней, що 23,9 % є більш за оптимальну [6]. Найбільшими вони були під час тренувань у молодняку орловської рисистої відділення I та у молодняку російської рисистої порід III відділень, максимальні значення яких сягали 108,5 – 113,1 та 108,1 – 118,9 відповідно. При цьому, коні цих відділень мали по два, а в деяких випадках по три виступи у місяць, при середній нормі для дворічних коней 1,5 рази. Висока напруженість жвавих робіт під час тренування та частота виступів негативно вплинули на прогрес жвавості, яка при збільшенні напруженості від 105 % знижувалася, тобто коли жваві роботи проводилися на 4-7 с, а деяких випадках на 10 с жвавіше за рекорд коня.

Висока напруженість жвавих робіт молодняку у I та III відділеннях, на нашу думку, обумовила і зміни поведінкових реакцій у бік поглиблення та більшого вираження процесу збудження, що виражалось у збільшенні кількості збоїв у коней цих відділень під час випробування (табл. 2). У тренувальних відділеннях II та IV напруженість жвавих робіт, переважно, становила від 95 % до 102,2 %, що відповідає проведенню жвавих робіт під час тренувань на рівні 7 – 10 с тихіше за рекорд.

**Результативність виступів в залежності
від напруженості жвавих робіт коней 2-х років в залежності від типу ВНД**

Трен.вд., №	рисак	Тип ВНД	травень				червень				липень				серпень				вересень				Тип ВНД
			1*	2**	3***	4****	1*	2**	3***	4****	1*	2**	3***	4****	1*	2**	3***	4****	1*	2**	3***	4****	
1	1	ІВ	100,9	2.46,6	3	1	93,6	2.24,9	-	1	96,6	2.16,0	1	1	106,9	2.19,6	1	2	108,2	2.25,0	-	1	ІІІА
	2	ІВ	86,7	2.52,8	2	1	100,0 103,8 105,7	2.39,3 2.31,6 2.33,9			-	-	-	-	104,6 113,1	2.26,9 2.28,5	-	2	108,5	2.32,6	-	2	ІВ
	3	ІВ	83,7 100,9	2.32,7 2.31,0	1	2	97,3 101,9	2.35,9 2.32,5	4	2	-	-	-	-	97,2 100,9	2.25,4 2.26,6	2	2	98,2	2.22,4	-	1	ІВ
2	1	І	98 96,9	2.45,8 2.42,3	-	2	97,9 97,1 100	2.43,5 2.38,8 2.41,8	4	3	-	-	-	-	95,0	2.33,8	-	1	-	-	-	-	І
	2	ІВ	97,9 96	2.42,1 2.39,3	1	2	95,2	2.31,9	-	1	98,1	2.27,9	2	1	98,1 97,5	2.28,8 2.29,3	гл.	2	99 99	149,4 151,9	-	2	ІВ
3	1	ІВ	-	-	-	-	-	-	-	83,9	2.23,4	-	1	95,5 95,5	2.34,8 2.24,2	1	2	95,5	2.22,2	-	1	ІВ	
	2	ІВ	-	-	-	-	100	2.30,9	1	1	107,5	2.30,5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	ІV
	3	ІВ	118,9	2.40,5	-	1	-	-	-	-	118,9	2.41,3	2	1	118,9 118,9	2.30,8 2.18,7	3	2	-	-	-	-	ІВ
	4	ІВ	106,6 104	2.55,7 2.40,9	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	107,5 104,5	2.30,7 2.26,9	3	2	-	-	-	-	ІІІА
	5	ІІІА	-	-	-	-	108,1 111,1 108,5	2.41,2 2.42,0 2.33,1	2	3	-	-	-	-	107,5 107,5 105,5	2.30,1 2.32,4 2.27,8	гл.	3	-	-	-	-	ІІІА
	6	ІВ	94,3	2.50,4	1	1	99 98	2.32,4 2.28,0	1	2	105,5 103,6	2.26,1 2.23,6	1	2	96,6	2.18,0	-	1	101,7 101,7	2.24,2 2.16,7	-	2	ІІІА
4	1	ІВ	102,2	2.37,7	-	1	101,2 98,9	2.34,6 2.36,3	-	2	103,6 102,2	2.28,7 2.25,8	-	2	98,9	2.20,4	-	1	95,5	2.20,6	1	1	ІВ
	2	І	95,2 95,2	2.32,8 2.40,4	2	2	98,3 98,3	2.36,1 2.33,1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	І
	3	ІВ	101,2 97,1	2.35,9 2.31,8	-	2	92,6 100,3	2.25,2 2.39,6	про ск.	2	100,3 96,8	2.20,8 2.28,3	-	2	96,8	2.16,7	-	1	94,3	2.20,0	-	1	І
	4	І	92,4 93,8	2.42,3 2.26,0	-	2	107,7 93,8 96,9	2.38,4 2.30,5 2.29,8	1	3	-	-	-	-	95,1	2.17,5	1	1	95,1	2.31,0	-	1	І
	5	І	-	-	-	-	94,1	2.35,4	1	1	100,2	2.20,9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	ІВ
	6	ІІІА	96 103,9	2.42,5 2.35,1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	92,2	2.27,0	-	1	-	-	-	-	І

Примітки: * - напруженість жвавих робіт, %; ** - жвавість призу; *** - кількість збоїв в місяць; **** - кількість виступів в місяць.

* - жирним відмічені коні російської породи

Визначення типу ВНД є дуже кропітким процесом, який за більшістю існуючих методик займає декілька днів, потребує спеціально створених умов, приміщень тощо, а оскільки у наших дослідженнях для цього було використано лише характер поведінки коней на незнайомий збудник, нами було проведено порівняльний аналіз результатів коней різного типу ВНД, визначених за

нашим методом із показниками роботоздатності та стійкістю рисистого алюру, характерного для коней різних типів ВНД згідно із даними представленими у журналі «Тренеровка рисистого коня» [6], тобто визначених за класичною методикою (табл. 3). Зазначені у таблиці результати дослідних коней розраховані за період з березня по липень, тобто до другого взяття промірів.

Таблиця 3

Показники роботоздатності та стійкості рисистого алюру у коней різних типів ВНД

Тип ВНД	n	Середня жвавість, хв. с	% виступів, зроблених зі збоями	Контрольні показники [5]	
				Середня жвавість, хв.с	% виступів, зроблених зі збоями
Орловська рисиста					
І	4	2.33,3±1,8	40	2.31,0	51
ІВ	6	2.33,7±3,5	40	2.33,5	50
ІІІА	1	2.35,1	50	2.36,5	60
Російська рисиста					
ІВ	5	2.31,9±4,2	34,5	2.33,5	50
ІІІА	1	2.33,1	50	2.36,5	60

Згідно контрольним показникам, найтихіший показник середньої жвавості та вищий відсоток виступів із збоями у віці 2-х років мали коні IIIA типу, а коні I типу є дещо жвавішими за рисаків IB типу при однаковому відсотку виступів, зроблених із збоями, що співпадає із одержаними нами результатами по дослідних групах. Отже, виявлені тенденції підтверджують, що поведінка під час взяття промірів може бути як допоміжний засіб для визначення особливостей поведінки, характеру, які є проявом ВНД.

Висновки. Проведені дослідження показали, що інтенсивність тренінгу має вплив на поведінку коней, яка обумовлює тип ВНД, що треба враховувати при підготовці рисаків на іподромах для забезпечення кращого прояву їх роботоздатності.

Встановлено, що молодняк як орловської так і російської рисистої порід характеризувався вищою збудливістю нервової системи як придбаного характеру, так прогресуючого у тренувальних відділеннях, де загальний об'єм тротових робіт був меншим за 5000 м (3 круги), проводився на дуже жвавому пейзажі із високою частотою

виступів у місяць.

Встановлено, що коні 2-х років, орловської рисистої породи які за поведінковою реакцією були віднесені до IB типу мали кращі результати виступів при напруженості жвавих робіт від 96 % до 107,0 %, а коні I типу – від 95 % до 100,5 %, що відповідає проведенню жвавих робіт у 2.23 – 2.27 хв. с. При цьому виявлено, що проведення жвавих робіт у 2.30 – 2.35 хв.с, тобто не більше від 93 % сприяло зниженню збудливості у коней, які за поведінкою характеризувалися IIIA типом, і навпаки підвищення напруженості жвавих робіт вище 105,0 % (тобто проведення їх у 2.15 – 2.18 хв. с) сприяло її збільшенню. Оцінка ефективності виступів молодняку російської рисистої породи 2-х років в залежності від напруженості жвавих робіт показала, що коні IB типу мали кращі результати виступів при напруженості жвавих робіт від 96 % до 118,9 % що відповідало їх проведенню у 2.18 – 2.22 хв. с. При цьому виявлено, що збільшення напруженості жвавих робіт вище 105,0 % (тобто проведення їх у 2.15 – 2.18 хв. с) сприяло погіршенню результатів випробувань коней російської рисистої породи IIIA типу.

Список використаної літератури:

1. Волков Д.А., Корнієнко О.О. Порівняльна оцінка різних схем іподромного тренінгу дворічного молодняку рисистих порід / Д.А. Волков, О.О. Корнієнко// НТБ ІТ НААН, № 109, Харків., 2013. - С. 96 – 107.
2. Гайдабуров С. Д. Тренировка и испытаньярысаков / С. Д. Гайдабуров. – М.; Сельхозиздат, 1959. – 154 с.
3. Ганулич А., ПолзуноваА. Бега и рысаки / А. Ганулич., А. Ползунова. – М.: «Аквариум». – 2013. – С. 45 - 71
4. Карлсен Г. Г. Тренинг и испытание рысаков / Г. Г. Карлсен. – М.: «Колос». – 1978. – 255 с.
5. Славин Н. Н. Аплюры и их значение / Н. Н. Славин // Тренировка рысистой лошади. – 2004. - № 4. – С. 3 – 10.
6. Тренировка рысаков разных типов ВНД // Тренировка рысистой лошади. – 2004. – №5. – С. 246 – 273.

Корниенко А.А. ВЛИЯНИЕ ИНТЕНСИВНОСТИ ТРЕНИНГА НА ПОВЕДЕНЧЕСКИЕ РЕАКЦИИ РЫСИСТОГО МОЛОДНЯКА ДВУХ ЛЕТ

В статье изложен экспериментальный материал исследований влияния подходов в тренинге и его интенсивность на результативность выступлений рысистой молодняк двух лет орловской и русской рысистых породы изменения в поведенческих реакциях, которые характеризуют тип ВНД. Проведенный сравнительный анализ показателей результативности выступлений рысистой молодняк разных типов ВНД, согласно классической методики его определения, с полученными в ходе экспериментальных исследований данными и выявленные тенденции, говорят о том, что хронометраж поведения во время взятия промеров может быть использован как вспомогательный способ для определения особенностей поведения. характера, которые и есть проявлением ВНД. В ходе проведенных исследований установлено, что уменьшение объемов тротовых работ, очень резвый пейс их проведения, высокая частота выступлений в призах в месяц и высокая напряженность резвых работ обуславливает приобретение и закрепление возбуждения нервной системы у молодняк двух лет.

Анализ результативности выступлений молодняк разных типов ВНД позволил определить наиболее оптимальные секунды в которые желательно проводить резвые работы и при которых молодняк проявлял лучшую резвость.

Ключевые слова: орловская рысистая, резвые работы, рысаки, русская рысистая, поведенческие реакции, тип ВНД, тренинг.

Kornienko A.A. INFLUENCE OF TRAINING INTENSITY ON BEHAVIOR REACTIONS OF TWO YEARS TROTGING OFFSPRING

In the article experimental material of researches of influence of approaches in training and his intensity are expounded on effectiveness of performances of trotting of two years and change in behavior reactions that characterize the type of HNA. The comparative analysis of indexes of effectiveness of performances of trotting offspring of different types of HNA, in obedience to classic methodology of his determination, with facts during experimental researches by data and appeared tendencies, it is talked that the time-study of behavior during taking of length can be used as a method for determination of features of behavior. character, that are the display of HNA

It is set during researches, that reduction of volumes of trot works, very frisky tempof their realization, high-frequency of performances in prizes in a month and high speed of frisky works stipulates fixing of excitation of the nervous system at the horse of two years orlovand Russian trotting breeds. The analysis of effectiveness of performances of horse of different types of HNA allowed to define the most optimal seconds in that it is desirable to conduct frisky works and at that a showed the best playfulness.

Key words :orlovtrotting, frisky works, trotters, Russian trotting, behaviour reactions, type of HNA, training.

Дата надходження до редакції: 15.01.2015.р.

Рецензент: д.б.н., професор Ю. В. Бондаренко

УДК 636.934.5.082.23/24

ЕФЕКТИВНІСТЬ СТАБІЛІЗУЮЧОГО ВІДБОРУ ТА ПОЛІПШУВАЛЬНОГО ПІДБОРУ ЗА ПЛОДЮЧІСТЮ, ЖИВОЮ МАСОЮ ТА РОЗМІРОМ ПРИ РОЗВЕДЕННІ НОРОК

О. В. Корх, к.с.-г.н., Інститут тваринництва НААН

У статті викладено експериментальний матеріал із дослідження застосування стабілізуючого відбору та поліпшуючого однорідного підбору за плодючістю, живою масою і розміром тулуба при чистопородному розведенні в генофондних стадах норок кольорових груп сапфір та голубий ірис. У ході проведених досліджень не встановлено звуження варіабельності основних показників продуктивності норок цих кольорових груп. Стабілізуючий відбір забезпечив одержання потомства більшою мірою подібного своїм матерям, що вказує на можливість його широкого використання в ізолюваних генофондних стадах норок. Дія регресії при підборі тварин модального класу була в 1,5–2 рази нижчою ніж у варіантах використання гірших і кращих самиць при однорідному та різнорідному підборах пар.

У селекційному ядрі норок кольорової групи сапфір виявлено сім та голубого іриса – дві перспективні генеалогічні групи самців. Розведення норок за використання цих генеалогічних груп плідників забезпечило стабілізацію селекційних параметрів та усунення незапланованих споріднених паруваль.

Ключові слова: відбір, норки, самці, самиці, плодючість, жива маса, розмір, генеалогічна структура

Постановка проблеми. Розвитку кліткового звірівництва сприяє впровадження науково-обґрунтованої селекційно-племінної роботи, спрямованої на поліпшення племінних та продуктивних ознак існуючих і виведення нових високопродуктивних порід, типів тварин, які б задовільняли потреби сучасних технологій та забезпечували рентабельність галузі.

Норки кольорових груп сапфір та голубий ірис, які завезені в Україну понад 60 років тому, вирощувалися шляхом чистопорідного розведення. Поголов'я звірів цих груп останнім часом було наявне лише в Ізюмському – Харківській та Переяслав-Хмельницькому звірогосподарствах Київської областей. У процесі розведення норок цих кольорових груп виникало ряд питань пов'язаних з організацією селекційного процесу в умовах замкненої популяції та недопущення ілімінації цінних якостей. Тому розробка ефективних методів селекції, які б за-

безпечували збереження генофонду норок сапфір та голубий ірис, поліпшення їх продуктивних якостей при чистопорідному розведенні в умовах замкненої незначної за поголов'ям популяції має важливе наукове та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз літературних джерел та результатів практичної діяльності норківничих звірогосподарств свідчить про значну ефективність проведення запланованих варіантів стабілізуючого відбору та поліпшувального підбору батьківських для поліпшення продуктивних якостей одержаного від них потомства. Так, на підставі підбору батьківських пар за відтінком забарвлення хутра створено масив високопродуктивних звірів, який забезпечує реалізацію генетичного потенціалу у напрямі підвищення відтворювальної здатності, життєздатності приплоду, живої маси та розміру молодняку, поліпшення якості шкурки [4, 5, 6].

Вісник Сумського національного аграрного університету